

Chrześcijaństwo na Rusi-Ukrainie w IX w. i na początku X wieku

W pierwszych wiekach ukraińskie ziemie nie stanowiły jakiegokolwiek zjednoczonej siły politycznej ani kulturowej. Krzyżowały się tutaj wpływy Germanii i Bizancjum. Ruś-Ukraina była otoczona ze wszystkich stron plemionami: ze Wschodu Bułgarzy (nie mylić z Bułgarią na południu) i Chozary, od Zachodu zachodni Słowianie, od południa bałkańskie bułgarskie państwo i Ugry na terytorium wzdłuż Dunaju. Północna strona była odkryta. Z tej strony szły normandzkie plemiona Wikingów, którzy wędrowali wzdłuż Dniepra przez Czarne morze do Grecji. W 860 roku oblegali Konstantynopol.

W tym czasie legendarni książęta Askold i Dyr (posłańcy Riuryka ze Skandynawii w miejsce swego niepełnoletniego syna Olega) zakładają gród-miasto Kijów. W późniejszym czasie z trójką Kijów, Czernigów i Perejasław uformowała się tzw. Ruska ziemia z Kijowem jak matką ruskich miast (matki ruskich horodów). Wikingowie szybko wtapiali się w miejscowe plemiona słowiańskie Polan, Drzewian, Wiatyczów stając się polityczną wierzchołką. Stanowili oni pewną mocną strategiczną siłę i obronę opanowanych terytoriów. Antropologicznie, genetycznie i liczebnie dominowali Słowianie.

Już książęta Oleg i jego syn Igor (przydomek Stary) poprzez umowy i wojenne pochody dokonali zabezpieczenia tzw. złotego szlaku *wo Hreky*. Oleg jednoczy dużo wschodniosłowiańskich plemion. Igor organizuje wiele wojennych wypraw na tereny przymorza Kaspijskiego i na Zakarpacie. Niepowiodły mu się próby zawładnięcia Czarnym morzem i jego wybrzeżem, dlatego swoje wojenne wyprawy skierował na tereny przydnieprza ze sławnymi progami. W 944 roku książę Igor podpisuje umowę z Bizancjum. Ze strony ruskiej delegacja podpisuje umowę chrześcijańską i pogańską na równych prawach. Jedni przysięgali na krzyż inni na miecz. Wniosek jest taki, że chrześcijaństwo wówczas już stanowili dużą grupę etniczną. Zajmowali różne ważne stanowiska zwłaszcza za panowania księżnej Olgi po śmierci jej męża Igora. Księżna Olga przyjmuje chrzest w 955 roku a w 959 prowadzi poważne polityczne rozmowy z Ottonem I cesarzem germańsko-zachodniego imperium. W 962 roku przybywa z Germanii do Kijowa kościelna misja na czele z biskupem Adalbertem. Jednak delegacja z Zachodu nie doprowadziła do przyjęcia chrześcijaństwa przez Ruś.

Obok historycznych wydarzeń przyjrzymy się legendarnym szlakom przyjęcia chrześcijaństwa na ukraińsko-ruskie ziemie.

Świętoandrzejowa legenda

Wszystkie narody starały się udokumentować swoje pochodzenie chrześcijaństwa od najdawniejszych czasów, od apostołów. Jednym z nich było wielkie imperium bizantyjskie. W IV w. stolicą tego imperium został Konstantynopol. Rósł on w siłę i z czasem zaczął nazywać się *Nowym Rzymem*. Wtedy jeszcze przed Konstantynopolem były takie sławne centra-patriarchaty jak: Rzym, Aleksandria, Antiochia i Jerozolima. Grecy chcieli podnieść rangę Konstantynopola do drugiego po Rzymie a nawet ponad Rzym. Stworzono legendę, w której głównym głoszącym ewangelię jest św. apostoł Andrzej – starszy brat apostoła Piotra. Jemu przypisywano ewangelizację terenów gdzie położony jest Konstantynopol. Na tej podstawie wszyscy teolodzy głosili wszem i wobec, że Konstantynopol jest równym Rzymowi albo nawet wyżej stojącym od Rzymu. Legenda ta

przenikała wszędzie tam gdzie sięgały wpływy Bizancjum. Między innymi doszła ona i na Ruś-Ukrainę. Jednak wersja bizantyjska nie przyjęła się. Przybrała ona inną formę nie jak u Greków. W wersji ruskiej nacisk położony jest na niezależność Rusi od Bizancjum. Ta legenda napisana przez kronikarza Nestora znajduje się w kronikach „Powieść minionych lat”. W tej legendzie mówi się, że św. Andrzej przybył do miejscowości Synopa (czasem podaje się nazwę Synopsa) skąd później wyruszył na Krym a z Krymu wodnym szlakiem Dniepru dotarł do miejsca, gdzie dzisiaj położony jest Kijów. Na wzgórzach (pahorbach) wkopał duży krzyż, pobłogosławił i powiedział, że tutaj w tym miejscu wyrośnie wielkie miasto. Później przez tereny Normandii, okrężną drogą ruszył do Rzymu zdać relację swojemu bratu Piotrowi.

W tej ruskiej legendzie rzuca się przed oczy fakt, że w ogóle nie ma mowy o Bizancjum i że Bizancjum nie miało żadnych zasług w chrystianizacji Rusi-Ukrainy. Tutaj Rzym jest w centrum bo Andrzej idzie do Piotra- starszy do młodszego - i zdaje relację. Legenda łączy Ruś-Ukrainę z apostołskimi czasami, uznaje Rzym za centrum chrześcijaństwa.

Legenda o św. Pawle

W ukraińskich kronikach (latopisach) zauważana jest wyraźna tendencja do wyprowadzenia chrześcijaństwa na Rusi- Ukrainie od apostoła św. Pawła. W tych kronikach wspomina się o chrystianizacji Morawii-Panonii przez braci Cyryla i Metodego. Wtedy to starsłowiański język wszedł do liturgii jako czwarty po żydowskim, greckim i łacińskim. Autor kronikarz zaznacza, że sam papież dał temu językowi takie same prawa jak innym językom i dodał jeszcze: „Jeżeli ktoś będzie ganił słowiańską gramatykę niech będzie odłączony od Kościoła póki się nie nawróci”.

Kronikarz Nestor pisze, że w Panonii nauczał św. Paweł. Po jego odejściu w Panonii pozostał Andronik – jeden z 70-ciu uczniów św. Pawła. Dlatego, że wszyscy słowianie powiązani są ze sobą takimi węzłami jak tradycja, kultura, język..., to św. Paweł jest misjonarzem także Rusi – Ukrainy bo właśnie w takiej wersji słowiańskiej -Cyryla i Metodego - później Ruś-Ukraina przyjęła chrześcijaństwo. W tej legendzie także rzuca się w oczy milczenie o wpływach bizantyjskich. Sam Rzym okazuje swoją przychylność do słowiańskiej wersji Kościoła.

Legenda o Bogarodzicy

Legenda ta jest probizantyjska. Mowa jest w niej o obleganiu Konstantynopola przez Rusinów, którzy byli rozbici i zwyciężeni dzięki Bogarodzicy. Ruś miała się wtedy nawrócić i przyjąć chrześcijaństwo.

Późniejsze wnioski historyków są takie, że cała legenda jest wstawką Greków aby podkreślić zależność Rusi – Ukrainy od Bizancjum. Między innymi taki fragment jak „bezbożna Ruś ...”, świadczy o tym, że autorami są Grecy bo kronikarz Nestor żyjący w XI w. nie użyłby takiego zwrotu względem Rusi.

ks.mgr Roman Malinowski

Opracowanie w oparciu o kroniki *Powieść minionych lat*